

Ковальов Костянтин Миколайович,
заступник директора Державного
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру Міністерства
внутрішніх справ України

СПЕЦІАЛЬНІ ЗНАННЯ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ ДАВНОСТІ ВИГОТОВЛЕННЯ ДОКУМЕНТУ

На сучасному етапі розвитку судової експертизи встановлення давності виготовлення документів особливу роль відіграє наявність у експерта широкого спектру спеціальних знань. Враховуючі сучасні можливості підробки документів судовий експерт не повинен обмежуватися наявністю знань у вузькій сфері, пов'язаній з вирішенням лише окремого питання, так як, для проведення комплексного дослідження документа з метою встановлення давності його виготовлення він повинен володіти спеціальними знаннями у різних галузях науки і техніки.

У науці криміналістиці визначення «спеціальні знання» надано видатним Українським вченим криміналістом М.В. Салтевським, «Спеціальні знання – це сукупність професійних наукових, технічних чи практичних знань і навичок, якими володіє суб'єкт, що називається і використовується в кримінальному процесі як фахівець»[1].

Також, поняття «спеціальні знання» наведено в мультимедійному підручнику «Криміналістика» створеному авторським колективом Національної академії внутрішніх справ України, в якому зазначено, що «Спеціальні знання – це не пов'язані з веденням кримінального судочинства знання, які за змістом виходять за рамки загальноосвітніх та спеціальних освітніх програм, які використовуються для досягнення юридичних цілей в ході кримінального процесу»[2].

При цьому, слід розуміти що поняття «спеціальні знання» передбачає опанування особою значного обсягу інформації, потребує детального вивчення процесів і явищ, їх наслідків, умов виникнення та видозмінення певних ознак, їх характеристик та багато іншого.

Згідно тлумачного словника поняття «спеціальні знання» складається з трьох практично тотожних за смислом слів:

«фахівець – той, хто досконально володіє якимсь фахом, має високу кваліфікацію, глибокі знання з певної галузі науки, техніки, мистецтва тощо; спеціаліст»,

«спеціаліст – той, хто досконально володіє певною спеціальністю, має глибокі знання в якій-небудь галузі науки, техніки, мистецтва тощо; Той, хто досяг високої майстерності в чому-небудь, знавець чогось.» та

«знання – обізнаність у чому-небудь, наявність відомостей про кого-, що-небудь; Сукупність відомостей з якої-небудь галузі, набутих у процесі

навчання, дослідження і т. ін.; Пізнання дійсності в окремих її проявах і в цілому»[3].

Враховуючи те, що судова експертиза встановлення давності виготовлення документа проводиться не лише для потреб кримінального судочинства, а й для встановлення істини у інших процесах, питання підготовки судового експерта з встановлення давності виготовлення документа, набуття ним глибоких спеціальних знань в галузі науки і техніки та досягнення високої майстерності набуває особливої актуальності.

Виходячи з того, що процес дослідження документа з метою встановлення давності його виготовлення потребує многогранного підходу, необхідно чітко визначитися з галузями науки і техніки та обсягом спеціальних знань якими повинен оволодіти експерт. Цей обсяг повинен бути нерозривно пов'язаний з безпосередньо об'єктами, які він досліджує та методами дослідження, які він має застосовувати.

Так, у ході експертного дослідження експерт вивчає документ як у цілому так і кожний його реквізит та частину окремо. Вирішення питання про давність виготовлення документа можливо лише за результатами всестороннього дослідження сукупності усіх його ознак та проведенні, у разі потреби, порівняльного дослідження. Тобто, експерт повинен мати знання у галузі історії виготовлення документів, поліграфії, порядку оформлення документу та заповнення його реквізитів, фізичних та хімічних особливостей фарбних речовин і паперу, почеркознавства та ще в декількох інших галузях науки і техніки.

Для систематизації цих знань, визначення їх межі та набуття майбутнім експертом емпіричних навичок, необхідне створення наукового базису і підходу в його підготовці, шляхом розробки спеціалізованої програми підготовки судового експерта, яка повинна складатися з декількох розділів із специфічною інформацією, яка стосується окремих знань в галузі документознавства, почеркознавства, матеріалів документа тощо. Що у свою чергу, потурбує відокремлення експертного дослідження з визначення давності виготовлення документа шляхом впровадження окремої судово-експертної спеціальності.

Список використаних джерел

1. Криміналістика / М.В. Салтевський. Київ, Кондор, 2005, с. 78.
2. https://arm.naiu.kiev.ua/books/kriminalist/lections/lecture_3.24.html
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005, с. 1530, 1364, 469.